

पूजा मॉडल स्कूल

अर्द्धवार्षिक परीक्षा (अभ्यास कार्य पत्रिका)

सत्र- 2026-27, विषय-संस्कृत,

कक्षा-नवमी

होरात्रयम्

पूर्णांक-80

(खण्ड-क अपठितावबोधनम्) अंक-10

प्र०-1 अधोलिखितान् गद्यांशान् पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत:-

कस्मिंश्चित् वने एकः शमीवृक्षः आसीत्। तस्य शाखायां नीडं रचयित्वा चटकदम्पती सुखेन वसतः स्म। सहसा मेघः वर्षितुम् आरभन्त। अत्रान्तरे शीतेन कम्पमानः एकः वानरः तत्रागच्छत्। तं वानरं कम्पमानं दृष्ट्वा चटका अवदत् - “हे भद्र ! हस्तपादौ समोपेत्य अपि त्वं शीतेन कम्पसे। त्वं कथं गृहं न कुरुषे ?”

चटकायाः इदं वचनं श्रुत्वा वानरः सकोपं प्रत्यवदत् - “दुष्टे! त्वं कथं मौनं न धारयसि रे ! त्वम् माम् उपदिशसि। अधुनैव त्वं स्ववचनस्य परिणामम् अनुभविष्यसि।” किं बहुना, कुपितः सः वानरः शमीवृक्षम् आरुह्य तस्याः नीडं शतधा खण्डशः अकरोत् भूमौ अपातयत् च। सत्यम् कथितम् -

“उपदेशो हि मूर्खाणां प्रकोपाय न शान्तये।”

क) एकपदेन उत्तरत-

1X4=4

- 1) वने एकः कः आसीत् ?
- 2) तन्नीडं रचयित्वा कौ सुखेन अवसताम् ?
- 3) सहसा किम् आरभन्त ?
- 4) तदा कीदृशः वानरः आगच्छत् ?

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरतः

1X2=2

- 1) चटकदम्पती कुत्र कथं चावसताम् ?

2) चटकायाः वचनं श्रुत्वा कुपितः वानरः किम् अकरोत् ?

ग) अस्याः गद्यांशः शीर्षकं लिखत।

2X1=2

घ) यथानिर्देशमुत्तरतः-

1X2=2

1) 'कुपितः वानरः' अनयोः विशेषणपदम् किम् ?

2) 'दृष्ट्वा' इति पदे कः धातुः ?

(खण्ड-ख रचनात्मकं कार्यम्)

अंक-15

प्र०-2 मञ्जूषातः पदानि गृहीत्वा पत्रं पूरयत।

1X5=5

विषयः "शैक्षिकयात्रायै धनप्रेषणाय पितरं प्रति पत्रम्"

मञ्जूषा -> तत्रास्तु, उत्तरपत्राणि, अर्द्धवार्षिकी, समाप्ता, आज्ञाकारी, विद्यालयेन, कृतम्, द्रष्टुम्, प्रणामाः, रूपकाणि

छात्रावासतः

दिल्ली

तिथि - _____

आदरणीय पितृमहोदय!

सादरं प्रणामाः।

अत्र कुशलं _____। सविनयं निवेदयामि यत् मम _____ परीक्षा हयः एव _____। मम _____ शोभनानि अभवन्। मम _____ एकस्याः शैक्षिक-यात्रायाः आयोजनं _____। एषा यात्रा दिल्लीस्थितं सुप्रसिद्धम् अक्षरधाममन्दिरं _____ आयोजिता अस्ति। यात्राव्ययार्थं _____ शीघ्रं प्रेषयतु। शेषं सर्वं कुशलम्।

गृहे सर्वेभ्यः यथायोग्यं _____ पूज्यमातुश्चरणयोः मम सादरं प्रणामाः। अस्तु।

भवदीयः _____ पुत्रः (विनीतः)।

प्र०-3 मञ्जूषायां दत्तपदैः संवादम् पूरयन्तु -

1X5=5

मञ्जूषा -> (कार्यक्रमः, पुरस्कारम्, शुभम्, प्रसन्नवती, वार्षिकोत्सवः)

मीता- अद्य अतीव शोभसे त्वम्, कः विशेषः _____?

नीता- अद्य मम विद्यालयस्य _____ अस्ति।

मीता- किं त्वम् _____ अपि प्राप्स्यसि ?

नीता- आम्, गतवर्षे अहम् अधिकतम् - अङ्कान् _____, अतः अहं पुरस्कारं प्राप्स्यामि।

मीता- साधुवादः _____

नीता- धन्यवादः मोते ! अधुना गच्छामि।

प्र०-4 मञ्जूषायां दत्तपदानि चित्वा पञ्चवाक्येषु चित्रवर्णनं कुरुत -

1X5=5

मञ्जूषा -> (अध्यापकः, शिक्षयति, स्नेहेन, पाठयति, अध्यापकस्य, सम्मानम्, ध्यानेन, स्मरन्ति)

(खण्ड-ग अनुप्रयुक्तव्याकरणं अंक- 25)

प्र०-5 सन्धिं विच्छेदं कुरुत -

1x3=3

1) दमोऽस्तेयम् -

2) पुनरपि -

3) बहून्यपि -

प्र०-6 'वृध्' धातु रूपाणि लट् लकारे लिखत :-

1x3=3

प्र०-7 'मनस्' शब्दरूपाणि लिखत (प्रथमा, द्वितीया, तृतीया)

1x3=3

प्र०-8 प्रत्यय लिखत :-

1x4=4

1) खादित्वा 2) भवितुम् 3) गतः 4) दृष्ट्वा

प्र०-9 निम्नलिखितानां समस्त पदानां विग्रहं कृत्वा समासस्य नाम लिखत 1x6=6

समस्तपद - विग्रहः - समासनाम

1) यथाशक्ति

2) महर्षिः

3) त्रिलोकम्

4) त्रिभुवनम्

5) गोष्ठम्

6) नीलकण्ठः

प्र०-10 निम्नलिखितान् संख्याशब्दान् संस्कृतेन लिखत 1x6=6

1) 29 2) 37 3) 48 4) 69 5) 77 6) 88

(खण्ड-घ पठितावबोधनम् अंक-30)

प्र०-11 शब्दार्थं लिखत 1x5=5

1) तन्त्रांशः - 2) दन्तौरः - 3) मीतिकरा - 4) परीक्षणम् - 5) धूर्तोऽहम् -

प्र०-12 श्लोकार्थं लिखत :- 1x5=5

आहारात् सर्वभूतानि सम्भवन्ति महीपते।

आहारेण विवर्धन्ते तेन जीवन्ति जन्तवः॥

प्र०-13 पूर्णवाक्येन उत्तरत लिखत :- 1x5=5

1) लोकः कस्य आचरणम् अनुकरोति?

2) कीदृशी वाणी वक्तव्या?

3) लक्ष्मीः कम् उपैति?

4) सिक्ताः कलाः कस्मात् स्थितयन्ति?

5) सम्पदः कं वृणात्?

प्र०-14 प्रश्न निर्माणं कुरुत :- 1x5=5

1) (नीचैः) विन्ध्यभयेन कार्यं न प्रारभ्यते।

2) (वस्त्रपूतं) जलं पिबेत्।

3) लक्ष्मीः (पुरुषसिंहम्) उपैति।

4) (सन्तः) परीक्ष्य अन्यतरद् भजन्ते।

5) (क्रिया) सहसा न विदधीत।

प्र०-15 अधोलिखितेषु श्लोकांशेषु रिक्तस्थानानि पूरयत -

1x5=5

1) _____ परमपदं पदम्।

2) सन्तः _____ अन्यतरद् भजन्ते।

3) दैवं निहत्य कुरु _____ आत्मशक्त्या।

4) यं यं _____ कुर्वते।

5) धीविद्या सत्यमकीर्त्यो _____ धर्मलक्षणम्।

प्र०-16 मेलनं कुरुत -

1x5=5

श्लोकांशः

स्रोतो ग्रन्थः

1) पुराणमित्येव न साधु सर्वम्

मनुस्मृतिः

2) प्रारभ्य चोत्तमजना न परित्यजन्ति

पञ्चतन्त्रम्

3) यद्यदाचरति श्रेष्ठः

नीतिशतकम्

4) धृतिः क्षमा दमोऽस्तेयम्

मालविकाग्निमित्रम्

5) उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः

श्रीमद्भगवद्गीता
